

LẠI KHỦNG HOẢNG CHÍNH TRỊ Ở UCRAINA

PGS.TS. Vũ Dương Huân

*Trưởng ban Nghiên cứu Lịch sử ngoại giao
Bộ Ngoại giao*

Ngày 2/4/2007, Tổng thống Ucraina V. Iusencô đã ra sắc lệnh giải tán Quốc hội khóa V của Ucraina, được bầu ngày 26/3/2006 và chỉ định ngày 27/5/2007 là ngày bầu cử Quốc hội trước kỳ hạn. Liên minh đa số Quốc hội gồm Đảng Các khu vực, Đảng Xã hội và Đảng Cộng sản đã phản ứng hết sức quyết liệt. Ngay đêm hôm đó Quốc hội đã họp phiên bất thường và ra nghị quyết lên án và quyết không tuân thủ Sắc lệnh của Tổng thống với 255 phiếu thuận. Phe đối lập - thiểu số với đại biểu của Khối Ucraina của chúng ta và Khối Timôsencô thân Tổng thống tẩy chay phiên họp. Tiếp đó 53 nghị sỹ của Đảng Các khu vực, Đảng Xã hội và Đảng Cộng sản đã làm đơn kiện lên Tòa án Hiến pháp về tính hợp pháp của sắc lệnh Tổng thống. Một lần nữa khủng hoảng chính trị lại bùng nổ ở Ucraina.

Tình hình khá căng thẳng. Các bên phê phán lẫn nhau, đổ lỗi cho nhau và huy động quần chúng biểu tình, mittinh ở thủ đô Kiev gây áp lực; đồng thời các bên cũng tiến hành gặp gỡ, trao đổi tìm giải pháp giải quyết khủng hoảng. Nghị viện Châu Âu, các nước láng giềng đều rất quan tâm đến những gì

đang xảy ra ở Ucraina. Tình hình còn đang tiếp diễn, không đơn giản, khó dự đoán.

Làm rõ diễn biến phức tạp của tình hình, sơ bộ phân tích, đánh giá nguyên nhân dẫn đến khủng hoảng chính trị và triển vọng giải quyết khủng hoảng là mục đích của tác giả.

1. Diễn biến phức tạp của tình hình

1.1 Hoạt động của Tổng thống và các lực lượng thân Tổng thống

Mục đích của việc Tổng thống giải tán Quốc hội, theo Ông là để “bảo vệ quốc gia, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ, đảm bảo việc thực hiện đạo luật cơ bản của đất nước, quyền và tự do của con người và công dân”. Ông cũng khẳng định: đó cũng là quyền hạn và cũng là trách nhiệm của mình. Tổng thống cho rằng, sở dĩ ông chấm dứt quyền hạn của Quốc hội vì đang diễn ra căng thẳng có ý thức của Quốc hội, đe dọa đất nước và nhân dân. Có 3 xu hướng nguy hiểm đang diễn ra:

- Quá trình thành lập và tái thành lập phe đa số Quốc hội là trái Hiến pháp. Liên minh ở Quốc hội phải được thành lập trên cơ sở các phái trong Quốc hội, chứ không phải theo cá nhân hay thành viên nhóm.

- Trái ý chí nhân dân. Thường xuyên thông qua những quyết định không hợp pháp, trái Hiến pháp, đặc biệt là Luật về Hội đồng Bộ trưởng gần đây.

- Bất tuân thủ các quyết định một cách có hệ thống và tiến hành chính sách bịp bợm, đây âm mưu và phản bội được che đậy bằng những lời lẽ đoàn kết dân tộc¹.

Như vậy, theo người đứng đầu Nhà nước Ucraina, do lỗi của Liên minh đa số Quốc hội và của Chính phủ nên ông đã buộc phải giải tán Quốc hội. Đó là việc làm rất cần thiết, hợp pháp, hợp Hiến. Việc chấm dứt quyền hạn của Quốc hội khóa V được lực lượng chính trị của Tổng thống là Ucraina của chúng ta và Khối Timôscô rất ủng hộ. Họ cho rằng, Tổng thống có quyền giải tán Quốc hội và việc giải tán là hợp pháp. Họ đề nghị Tổng thống không được nhượng bộ, kiên quyết tiến hành bầu Quốc hội trước thời hạn, đúng ngày đã định. Phối hợp với các hành động của người đứng đầu Nhà nước, họ đề nghị các nghị sỹ của mình từ bỏ quyền hạn đại biểu Quốc hội. Mục đích của phe đối lập là tẩy chay các hoạt động của Quốc hội, làm cho Quốc hội không thể đủ số lượng tối thiểu (2/3) để có thể tiến hành hợp pháp các phiên họp. Đại hội Khối Timôscô và Khối Ucraina của chúng ta đều ủng hộ quyết định của các nghị sỹ từ bỏ quyền hạn đại biểu Quốc hội và khai trừ các đại biểu Quốc hội đã hợp tác với Liên minh đa số: 17 đại biểu của Khối Timôscô và 11 đại biểu của Ucraina của chúng ta. Trước đó hai phái

Ucraina của chúng ta và Timôscô đã thường xuyên tẩy chay, gây rối, bao vây phong tỏa Đoàn Chủ tịch nhiều phiên họp của Quốc hội. Khi Tổng thống ký Sắc lệnh giải tán Quốc hội, hai phái trên đã huy động hàng chục nghìn quân chúng mittinh, biểu tình ở thủ đô ủng hộ quyết định của Tổng thống V.Iusencô, gây áp lực với Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ. Hơn thế nữa, họ đã ráo riết tiến hành những công việc chuẩn bị cho cuộc bầu cử Quốc hội trước thời hạn. Cựu Bộ trưởng Nội vụ Iuri Lusencô còn thành lập một đảng mới có tên là “Khối tự vệ nhân dân Lusencô”. Ông kêu gọi Ucraina của chúng ta và Khối Timôscô thống nhất các lực lượng dân chủ theo tinh thần cách mạng Cam trong cuộc bầu cử sắp tới.

Về giải pháp khắc phục khủng hoảng, Tổng thống V. Iusencô cho rằng, giải tán Quốc hội và bầu cử trước hạn là biện pháp dân chủ duy nhất nhằm đưa Ucraina ra khỏi khủng hoảng². Mặt khác, Tổng thống cũng yêu cầu Chính phủ hủy ngay Quyết định ngày 11/4/2007 về việc bắt thực hiện Sắc lệnh Tổng thống về chấm dứt quyền hạn Quốc hội ngày 2/4/2007 và không cấp kinh phí cho cuộc bầu cử trước hạn.

1.2. Hoạt động của Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ

Đối với Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ, việc giải tán Quốc hội là không thể chấp nhận được. Giải tán Quốc hội nghĩa là giải tán Chính phủ. Họ khẳng định Sắc lệnh của Tổng thống V.Iusencô là bất hợp

¹ Sắc lệnh của Tổng thống về giải tán Quốc hội: <http://www.pravda.com.ua>, ngày 2/4/2007.

² Iusencô sẵn sàng thay đổi ngày bầu cử: <http://www.interfax.kiev.ua>, 12/4/2007.

pháp, trái Hiến pháp và pháp luật. Họ đòi Tổng thống hủy bỏ ngay Sắc lệnh này. Ngay đêm 3/4/2007, Quốc hội đa số vẫn họp và ra quyết định bác bỏ Sắc lệnh của Tổng thống, mặc dù lực lượng đối lập tẩy chay không tham dự phiên họp. Còn Chính phủ quyết định không cung cấp tài chính cho bầu cử Quốc hội trước hạn, với lý do không có trong luật ngân sách 2007. Ngoài ra, đại biểu Quốc hội của Liên minh đa số đã kiện quyết định của Tổng thống lên Tòa án Hiến pháp. Thậm chí, có nghị sỹ cho rằng phải đưa Tổng thống ra truy tố vì tội tự ý giải tán Quốc hội. Về bầu cử Quốc hội trước hạn, Liên minh đa số cho rằng, phải bầu cử trước hạn cả Tổng thống và Quốc hội. Đây là điểm yếu của Tổng thống. Nếu bầu lại Tổng thống chắc chắn V. Iusencô khó giành thắng lợi vì uy tín suy giảm. Họ cũng huy động đông đảo quân chúng, trong đó có nhiều nghìn người từ địa phương kéo về Kiev mittinh, biểu tình phản đối Sắc lệnh của Tổng thống.

Mặc dù có đối đầu căng thẳng, phê phán nhau kịch liệt, song hai bên cũng đã nhiều lần gặp nhau tìm giải pháp giải quyết khủng hoảng.

1.3. Phản ứng của dư luận trong nước và quốc tế

Dư luận trong nước cũng chia làm 2 thái độ. Một số lực lượng chính trị như các đảng cách hữu và các tỉnh miền Tây đều ủng hộ quan điểm của Tổng thống. Còn các lực lượng tả và các tỉnh phía Đông, Nam thì tán thành hành động của Quốc hội và Chính phủ. Cựu Tổng thống đầu tiên của Ucraina độc lập L. Crapchúc phê phán gay gắt Sắc lệnh của

Tổng thống V.Iusencô muốn tạo ra 2 chính quyền ở Ucraina. Ông đề nghị giải pháp số “không”. Nghĩa là trở lại như ban đầu, sau đó các bên ngồi lại với nhau, tìm các giải pháp xử lý khủng hoảng. Ông cũng khẳng định: Tổng thống ra Sắc lệnh chứng tỏ Tổng thống mạnh, không phải là dấu hiệu yếu đuối của Tổng thống³.

Dư luận quốc tế, châu Âu, Nga rất quan tâm đến tình hình Ucraina. Tổng thống Ba Lan đánh tiếng là sẵn sàng tham gia hòa giải giữa hai bên. Liên bang Nga theo dõi rất chặt chẽ diễn biến tình hình Ucraina. Đặc biệt Nghị viện Châu Âu đã họp ngày 19/4/2007 và ra Nghị quyết về tình hình hiện tại ở Ucraina với 107 phiếu tán thành, 5 phiếu chống. Nghị quyết nhận định: “Bất ổn định chính trị đang diễn ra ở Ucraina là kết quả việc nhiều chính phủ không có chính sách, các cải cách luật pháp, hành chính, kinh tế và chính sách thiếu nhất trí. Cải cách chính trị đến nay chưa kết thúc, nên phải chăng đã tạo ra cạnh tranh chính trị. Khủng hoảng chính trị hiện nay là kết quả việc cải cách Hiến pháp vội vàng và vẫn chưa hoàn thành mặc dù đã bắt đầu từ năm 2004. Ngoài ra, Nghị viện Châu Âu cũng cho rằng khi cải cách chính trị có hiệu lực từ 1/1 thì cạnh tranh cá nhân, tầm nhìn thiếu cận của những nhà chính trị đã bị một số lực lượng chính trị lợi dụng. Nghị viện Châu Âu lấy làm tiếc về việc khủng hoảng chính trị đã xảy ra ở Ucraina.

Nghị quyết kêu gọi Tổng thống, Quốc hội, Chính phủ và các nhà chính trị Ucraina

³ Cựu Tổng thống kiến nghị giải pháp “số không”.
<http://www.podrobnosti.ua>, ngày 12/4/2007.

giải quyết khủng hoảng bằng luật pháp, biện pháp hòa bình hoặc bằng bầu cử trước hạn, trên cơ sở phán quyết của Tòa án Hiến pháp. Cuối cùng Nghị quyết nêu 15 khuyến nghị đối với Ucraina: sửa luật bầu cử, sửa luật bầu cử nội các sao cho phù hợp với sửa đổi Hiến pháp, đưa hệ thống danh sách ứng cử viên đại biểu Quốc hội mở, cải cách Tòa án... Đây là nghị quyết chung chung, không làm mất lòng bên nào⁴. Cả hai bên đều cho rằng Nghị quyết có lợi cho mình. Chủ tịch Quốc hội A. Mórôđơ đánh giá đó là một văn bản khung, mang tính trung dung. Cái lợi cho Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ là gợi ý cải cách tòa án và luật về nội các... Đây là những vấn đề họ rất muốn triển khai. Còn Tổng thống và phe thiểu số hài lòng vì Nghị quyết phê phán Chính phủ không chấp hành Sắc lệnh của Tổng thống, không chỉ tiền cho bầu cử trước hạn⁵.

2. Nguyên nhân khủng hoảng

Có nhiều nhân tố dẫn đến khủng hoảng chính trị hiện nay ở Ucraina. Có nguyên nhân trực tiếp, nguyên nhân sâu sa, lâu dài...

Thứ nhất: Mâu thuẫn giữa một bên là Tổng thống, phe đối lập ở Quốc hội và bên kia là Liên minh đa số Quốc hội, Chính phủ do Chủ tịch Quốc hội và Thủ tướng V. Ianucôvich đứng đầu về đường lối chính sách của quốc gia, đặc biệt là chính sách đối ngoại và về nhân sự của Bộ Ngoại giao và cơ quan bảo vệ pháp luật. Tổng thống và phe đối lập

Quốc hội lên án Liên minh đa số và Chính phủ vi phạm nghiêm trọng Thỏa thuận toàn diện ký ngày 3/8/2006 giữa Tổng thống, Chủ tịch Quốc hội, Thủ tướng và các lãnh tụ các đảng phái trong Quốc hội, mở đường cho việc thành lập Chính phủ của Thủ tướng V. Ianucôvich. Lúc đó chỉ có Khối Timôscô không ký Thỏa thuận. Đảng Cộng sản ký Thỏa thuận với không ít điều bảo lưu. Trong chuyến đi Bruxen dự cuộc họp “Ủy ban Ucraina - NATO”, Thủ tướng V. Ianucôvich tuyên bố: Ucraina không sẵn sàng thực hiện Kế hoạch Hành động liên quan đến việc trở thành thành viên NATO. Điều này trái với tuyên bố của Tổng thống V. Iusencô một tuần trước đó, rằng Ucraina hoàn toàn sẵn sàng thực hiện Kế hoạch Hành động. Để ngăn chặn các hoạt động tương tự, Tổng thống Iusencô đã quy định các đề án đi thăm nước ngoài của Thủ tướng phải gửi qua Bộ Ngoại giao và Ban Thư ký Tổng thống để có ý kiến. Bộ trưởng Bộ Ngoại giao lúc đó là B. Tarasúc, thuộc Khối Ucraina của chúng ta, là người gần gũi của Tổng thống. Ngày 11/6/2006 lại bùng nổ tranh cãi, khi Đề án đi thăm Mỹ của Thủ tướng không được báo cáo Tổng thống. Liên minh cầm quyền giải thích rằng, đề án đã được Liên minh phê duyệt nên không cần Tổng thống có ý kiến.

Tiếp đó ngày 21/9/2006, Chính phủ gửi trả lại Ban thư ký Tổng thống nhiều văn bản của Tổng thống vì cho rằng những văn bản đó trái quy trình tiếp ký. Liên minh đa số Quốc hội khẳng định, Chính phủ không có trách nhiệm tiếp ký các quyết định của người đứng đầu Nhà nước. Đó là quyền hạn của

⁴ X. Clemovich. *Những chỉ thị cho Ucraina*. <http://www.Podrobnosti.ua>, ngày 20/4/2007.

⁵ *Nghị quyết Nghị viện Châu Âu*. <http://www.pravda.com.ua>, ngày 19/4/2007.

Tổng thống. Tuy nhiên, các quyết định của Tổng thống nếu không có chấp nhận của Thủ tướng, không thể triển khai được, các Bộ trưởng sẽ không thi hành. Đây chính là mâu thuẫn lớn giữa Tổng thống và Thủ tướng. Ngày 1/12/2006, bất chấp phản đối quyết liệt của Tổng thống, Quốc hội đã bỏ phiếu hạ bệ Bộ trưởng Ngoại giao và Bộ trưởng Quốc phòng là người của Tổng thống. Tổng thống phải ra quyết định bác bỏ quyết định của Quốc hội và để Bộ trưởng Ngoại giao tiếp tục làm nhiệm vụ. Liên minh cầm quyền không chấp nhận và các đại biểu Quốc hội, các bộ trưởng gây khó khăn cho Ngoại trưởng thực thi nhiệm vụ của mình, đặc biệt là ngăn cản ông đến dự các phiên họp của Chính phủ. Vì vậy, 30/1/2007, Ngoại trưởng B.Tarasúc đã buộc phải chính thức từ chức. Mâu thuẫn tiếp tục được bổ sung khi Chính phủ bổ nhiệm một loạt các Thứ trưởng một số bộ sức mạnh, không có sự chấp nhận của Tổng thống V.Iusencô, vi phạm quyết định của Tổng thống. Nội dung của quy định đó là: Tổng thống phải có ý kiến về nhân sự các cơ quan bảo vệ pháp luật và ngoại giao. Tiếp đó, tháng 1/2007, Chính phủ lại bổ nhiệm hai Thứ trưởng Bộ Nội vụ không có ý kiến của Tổng thống V.Iusencô. Tổng thống phải ra quyết định hủy các quyết định trên của Chính phủ, song cho đến nay các thứ trưởng đó vẫn tại chức. Danh sách các sự kiện về mâu thuẫn, bất đồng và sự căng thẳng giữa hai bên dài thêm khi Quốc hội và Chính phủ từ chối các đề nghị bổ sung của Tổng thống vào Luật Ngân sách năm 2007. Quốc hội còn tuyên bố: Tổng thống không có quyền phủ quyết Luật Ngân sách. Tháng 1/2007, Quốc

hội còn thông qua luật về nội các, mà Tổng thống cho rằng có nhiều nội dung không phù hợp luật pháp.

Mâu thuẫn giữa Chính phủ, Quốc hội và Tổng thống còn xoay quanh những vấn đề liên quan đến quan hệ với Nga và Không gian kinh tế thống nhất. Trong quý 1 năm 2007, Chính phủ đề nghị cho Tập đoàn dầu khí Gazprom của Nga quản lý hệ thống ống dẫn gaz Ucraina, đổi lại Ucraina có quyền khai thác “nhiên liệu xanh” trên lãnh thổ Liên bang Nga. Tổng thống V.Iusencô kịch liệt phản đối đề xuất trên vì cho rằng sự lệ thuộc Nga về dầu khí sẽ tăng lên. Đầu tháng 2/2007, Phó Thủ tướng thứ nhất, kiêm Bộ trưởng Tài chính N.Ladarôv tỏ ý muốn tham gia sâu, rộng hơn vào Không gian kinh tế thống nhất, trong khi Tổng thống chỉ muốn hạn chế việc tham gia của Ucraina vào việc thành lập khu vực mậu dịch tự do. Ông N.Ladarôv tuyên bố: Ucraina sẽ không hạn chế mình ở việc xây dựng khu vực mậu dịch tự do với Nga, Cadacxtan và Belarus. Cuối tháng 3/2007, mâu thuẫn giữa hai phe trở nên cực kỳ căng thẳng do có một loạt các nghị sỹ đổi lập chuyển sang Liên minh đa số Quốc hội, làm thay đổi cán cân lực lượng trong Quốc hội, đe dọa quyền lực của Tổng thống Iusencô.

Việc hai bên có quan điểm khác nhau về nhiều vấn đề, nhất là các vấn đề đối ngoại là đương nhiên. Tổng thống Iusencô, Khối Ucraina của chúng ta và Khối Timôsencô là lực lượng Cách mạng Cam, thân phương Tây; Trong khi đó Liên minh đa số Quốc hội, gồm

Đảng các Khu vực, Đảng Xã hội và Đảng Cộng sản là lực lượng theo quan điểm thiên tả, coi trọng quan hệ với Nga hơn, cân bằng quan hệ giữa Đông và Tây.

Tóm lại, bất đồng, mâu thuẫn giữa hai bên chính là nguyên nhân trực tiếp dẫn đến việc Tổng thống giải tán Quốc hội.

Thứ hai: Nguyên nhân sâu xa của việc Tổng thống ký sắc lệnh chấm dứt quyền hạn Quốc hội khóa V là do Tổng thống lo ngại quyền lực của mình bị thu hẹp, bị xói mòn và không loại trừ việc bị vô hiệu hóa, khi nhiều dân biểu từ bỏ phe thiểu số của Tổng thống chạy sang Liên minh đa số. Nếu Liên minh đa số tại Quốc hội đạt con số 2/3 sẽ có quyền quyết định hàng loạt vấn đề hệ trọng của đất nước, kể cả việc thay đổi Hiến pháp, thu hẹp quyền hạn Tổng thống, thậm chí hạ bệ Tổng thống. Trong phát biểu với báo giới ngày 20/4/2007, Tổng thống V.Iusencô đã nhắc lại sự kiện ngày 21-22/3/2007, khi Quốc hội bỏ phiếu phê chuẩn ứng cử viên Bộ trưởng Ngoại giao V.Ôgruidocô do Tổng thống đề cử theo luật định. Ôgruidocô là Thứ trưởng thứ nhất Bộ Ngoại giao. Ôgruidocô chỉ được có 195 phiếu tán thành, trong khi số phiếu ủng hộ cần thiết tối thiểu là 226. Đây là lần thứ hai Quốc hội bác bỏ Ôgruidocô làm Ngoại trưởng. Lần bỏ phiếu trước vào tháng 2/2007, Quốc hội đã không chấp nhận ứng cử viên này vì ông này quá thân phương Tây, không chú trọng quan hệ với Nga. Trong tình hình trên, Tổng thống V.Iusencô buộc phải giới thiệu ứng cử viên khác cho chức Ngoại trưởng, là cựu Bộ trưởng Kinh tế, Phó Quốc vụ khanh thứ nhất Ban thư ký Tổng thống

A.Iaxêniúc, 32 tuổi. Ông Iaxêniúc đã được 426/450 phiếu ủng hộ. Nhiều nghị sỹ đối lập đã ủng hộ các quyết định của Liên minh đa số, nhất là trong việc phê chuẩn Bộ trưởng Ngoại giao. Nếu tình trạng này không được ngăn chặn, không có luật quy định chặt chẽ việc các nghị sỹ chạy từ phe, nhóm này sang phe, nhóm kia, thì Liên minh đa số có nhiều khả năng sẽ đạt đa số 2/3. Tổng thống đã gọi các sự kiện 21-22/3 là “sự khởi đầu việc tiếm quyền”⁶ của Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ.

Thứ ba: Một nhân tố sâu xa nữa nằm trong chính bản thân hệ thống quyền lực của Ucraina. Ucraina là nhà nước non trẻ, mới trở thành quốc gia độc lập năm 1991. Nền dân chủ cũng rất non trẻ, có quá nhiều đảng, phái chính trị (Khoảng 130 đảng), chưa hình thành các trung tâm quyền lực mạnh thay nhau chi phối chính trường. Chừng nào chưa hình thành các đảng mạnh thì tình hình chính trị nội bộ khó có sự ổn định vững chắc. Mặt khác, do nằm ở vùng đệm giữa Đông và Tây, nên tình hình Ucraina thường xuyên bị tác động từ bên ngoài. Có lực lượng chính trị có quan điểm thân phương Tây, song cũng có đảng chính trị, phe phái chú trọng hơn quan hệ với phía Đông. Vấn đề quan trọng đối với tầng lớp lãnh đạo của Ucraina là phải có quan điểm cân bằng, dựa trên lợi ích quốc gia chính đáng của mình trong việc hoạch định chính sách đối ngoại của đất nước.

⁶ Iusencô sẽ đình chỉ quyết định giải tán Quốc hội, đổi lại luật về quyền hạn đòi hỏi của đại biểu Quốc hội. <http://www.interfax.kiev.ua>, ngày 20/4/2007.

Thứ tư: Một nhân tố khác liên quan đến quyết định giải tán Quốc hội là những khiếm khuyết, những bất cập trong hệ thống chính trị nói chung và hệ thống luật pháp nói riêng của Ucraina. Với việc sửa đổi, bổ sung Hiến pháp được thỏa thuận trong bối cảnh khủng hoảng chính trị gay gắt trong Cách mạng Cam cuối năm 2004, Ucraina đã chuyển từ thể chế Tổng thống - Nghị viện sang thể chế Nghị viện - Tổng thống, song nhiều luật cụ thể hóa sửa đổi Hiến pháp chưa được ban hành. Ví dụ, luật về nội các, về lực lượng đối lập, về bầu cử trước hạn. Cũng chưa có quy định thật chặt chẽ về việc đại biểu Quốc hội chuyển từ nhóm này sang nhóm khác. Chính Tổng thống cũng thừa nhận việc bầu cử Quốc hội trước thời hạn chưa có cơ sở chắc chắn về pháp lý. Đồng thời, trong hệ thống chính trị của Ucraina còn nhiều khiếm khuyết, chưa hoàn thiện. Ví dụ, bầu cử Quốc hội theo danh sách đảng là điều bình thường, song điều khác thường ở Ucraina lại là danh sách khép kín. Cử tri không có quyền lựa chọn trực tiếp đại biểu Quốc hội, mà là chọn đảng hay khối chính trị. Hoặc, mặc dù đã chuyển sang thể chế Nghị viện - Tổng thống, quyền lực thuộc về Quốc hội nhiều hơn, song hệ thống chính trị cũng có những chỗ chưa rõ ràng, chưa rành mạch. Tổng thống vẫn còn quyền tiến cử các bộ trưởng sức mạnh là: Quốc phòng, Nội vụ và Ngoại giao. Đó cũng là mầm mống gây bất đồng, mâu thuẫn giữa hai bên v.v...

3. Triển vọng tình hình

Tình hình sẽ đi về đâu? Đây là câu hỏi không dễ trả lời. Quan điểm của hai bên vẫn rất khác nhau.

Tổng thống và các đồng minh của mình kiên quyết thực hiện Sắc lệnh giải tán Quốc hội. Ngày 25/4/2007, Tổng thống đã điều chỉnh ngày bầu Quốc hội trước thời hạn là 24/6/2007, bởi có những yếu tố khách quan không thể tiến hành bầu cử vào 27/5 như dự kiến. Vẫn chưa có danh sách ứng cử viên vì chưa có đảng, khối chính trị nào đề cử ứng cử viên. Nghị quyết của Tòa án Hành chính đã lưu ý, nếu tổ chức bầu cử vào 27/5 là vi phạm thời hạn và trật tự thành lập các ủy ban bầu cử địa phương. Mặt khác, Chính phủ vẫn từ chối phân bổ tài chính cho bầu cử. Liên minh đa số Quốc hội và Chính phủ vẫn kiên trì khẳng định rằng Sắc lệnh của Tổng thống không hợp pháp, đòi Tổng thống hủy quyết định trên. Trong bức thư gửi Tổng thống ngày 25/4/2007, Chủ tịch Quốc hội Môrôđo đề nghị Tổng thống hủy Sắc lệnh giải tán Quốc hội và lưu ý Tổng thống phải tôn trọng Hiến pháp. Ông cho rằng, bầu cử trước hạn sẽ đưa Ucraina đến chia rẽ, mất tính nhà nước và đau khổ cho nhân dân. Ông kiến nghị phương án số “không”. Nghĩa là trở lại tình trạng trước khi có Sắc lệnh giải tán Quốc hội ngày 2/4/2007. Sau đó các bên ngồi vào bàn thương lượng giải quyết những bất đồng. Thủ tướng V.Ianucôvích cho rằng khủng hoảng chính trị là tạm thời và cũng hy vọng bằng con đường đàm phán sẽ giải quyết được khủng hoảng trong tháng 4 này. Nhiều chính khách có uy tín như cựu Tổng thống L.Crăpchúc, cựu Bộ trưởng Tư pháp Golovatu... đều ủng hộ giải quyết khủng hoảng bằng thương lượng. Nghị viện Châu Âu cũng khuyến nghị tương tự. Mặt khác, ngày 25/4/2007, các bên đã gặp nhau tại Ban

thư ký Tổng thống nhằm tìm giải pháp cho cuộc khủng hoảng. Tham gia cuộc gặp có đại diện Tổng thống, Chính phủ và các phe, phái chính trị. Lập trường, quan điểm của các bên vẫn chưa có gì thay đổi nên chưa có bất kỳ tiến bộ nào.

Dư luận cho rằng, với Sắc lệnh mới thay đổi ngày bầu cử đã làm cho việc thương lượng giữa các phe, phái tìm giải pháp cho khủng hoảng càng thêm phức tạp. Thủ tướng V.Ianucôvich phải rút ngắn chuyến thăm Udobchixtan khi được tin này. Tiếp đó ngày 30/4 và 1/5/2007, Tổng thống V.Iusencô lại quyết định sa thải hai thẩm phán của Tòa án Hiến pháp, trong lúc Tòa án đang xem xét đơn kiện Tổng thống về tính hợp pháp của quyết định giải tán Quốc hội. Lại thêm một vấn đề gây tranh luận và làm phức tạp tình hình. Dư luận cho rằng, Tổng thống cách chức hai thẩm phán vì sợ phán quyết của Tòa án Hiến pháp bất lợi cho Tổng thống. Để quyết định của Tòa án được thông qua cần ít nhất 10 phiếu thuận. Với việc sa thải hai thẩm phán, Tòa án chỉ còn 16 thẩm phán thì đạt được 10 phiếu tán thành là khó. Liên minh đa số cực lực lên án hành động này của Tổng thống và phản ứng lại bằng việc thông qua một nghị quyết về đồng thời tiến hành bầu cử Quốc hội và Tổng thống trước thời hạn không muộn hơn 9/12 năm nay. Đồng thời Liên minh đa số đã ra Tuyên bố nhấn mạnh: Tổng thống V.Iusencô tìm cách làm tê liệt các hoạt động của Tòa án Hiến pháp, các cơ quan luật pháp khác; Phong toả hoạt động của các nhánh quyền lực, thực tế đã đơn phương tiếm trọn quyền

lực, thực hiện một cuộc chính biến trái phép. Tuyên bố cảnh báo nhân dân Ucraina, Nghị viện Châu Âu, Liên minh Châu Âu, các tổ chức quốc tế, cơ quan ngoại giao tại Ucraina về nguy cơ Tổng thống có thể đẩy Ucraina vào con đường vô chính phủ và hỗn loạn⁷.

Tình hình còn diễn biến hết sức phức tạp, khó dự báo. Trước mắt có thể có một số kịch bản sau:

Kịch bản một: Qua thương lượng, các bên giải quyết được bất đồng, không phải tiến hành bầu cử trước thời hạn. Chính Tổng thống tuyên bố ngày 20/4 với báo giới rằng sẽ không thi hành Sắc lệnh giải tán Quốc hội để đổi lại nhượng bộ của Liên minh, đặc biệt là thông qua luật quyền hạn bắt buộc của đại biểu Quốc hội (không được chuyển sang các phe phái khác). Tổng thống V.Iusencô nêu 15 yêu cầu đối với Thủ tướng V.Ianôcôvich:

- Công nhận Sắc lệnh ngày 2/4/2007;
- Hủy các quyết định liên quan của Quốc hội sau Sắc lệnh đó;
- Tán hành bầu Quốc hội trước thời hạn;
- Bổ sung luật bầu cử đại biểu Quốc hội, trong đó có việc bầu cử trước thời hạn. Tổng thống có thể tán thành Danh sách ứng cử viên đại biểu Quốc hội mở;
- Điều chỉnh Luật Ngân sách, trong đó có việc chi tiền cho bầu Quốc hội trước nhiệm kỳ;
- Tổng thống có quyền tiến cử ứng cử viên Thủ tướng, chứ không phải Liên minh đa số. Vấn đề này phải được luật hóa;

⁷ Thẩm phán Tòa án Hiến pháp bị loại không đúng luật, <http://www.podrobnosti.ua>, 3/5/2007.

- Thông qua luật về Tổng thống với quyền hạn được tăng cường;

- Sửa lại luật về nội các theo ý kiến Tổng thống;

- Thông qua luật về đối lập;

- Thông qua luật về quyền hạn bắt buộc của đại biểu Quốc hội để Liên minh đa số không thể lôi kéo nghị sỹ đối lập vào Liên minh;

- Sửa luật về phê chuẩn Hiến chương Châu Âu về ngôn ngữ khu vực và ngôn ngữ các dân tộc ít người;

- Luật hóa Thỏa thuận toàn diện đoàn kết dân tộc ký kết ngày 3/8/2006;

- Sa thải Viện trưởng Viện Công tố Tối cao, bổ nhiệm Viện trưởng Viện Công tố mới theo đề nghị của Tổng thống. Điều này phải được ghi vào bổ sung Hiến pháp;

- Bổ nhiệm Chủ tịch Cơ quan An ninh quốc gia, theo đề cử của Tổng thống;

- Thôi không phong tỏa Ủy ban bầu cử Trung ương.

Trước đó Tổng thống cũng đã chuyển đề nghị cả gói cho Chủ tịch Quốc hội A.Morôđơ và Chủ tịch Quốc hội cũng đã dự thảo Bị vong lục về Hòa giải và hợp tác. Tinh thần cơ bản như các phát biểu của Chủ tịch quốc hội và Thủ tướng.

Tuy nhiên, việc đàm phán cực kỳ khó khăn, phức tạp do lập trường, quan điểm của hai bên còn rất xa nhau, mâu thuẫn còn rất lớn. Trong Liên minh đa số có lẽ quan điểm của Đảng Xã hội của Chủ tịch Quốc hội

A.Morôđơ là cứng rắn nhất. Đảng này rất lo ngại bầu cử Quốc hội trong thời điểm này. Uy tín của Đảng Xã hội giảm nghiêm trọng, nội bộ có sự phân hóa. Theo thăm dò dư luận mới nhất, Đảng Xã hội chỉ thu được chưa đầy 2% phiếu bầu. Như vậy, nhiều khả năng Đảng Xã hội sẽ không có ghế trong Quốc hội mới. Dung hoà được quan điểm của thành viên Liên minh cũng là vấn đề.

Kịch bản hai: Hai bên không dàn xếp được mâu thuẫn, bất đồng và cuộc bầu cử Quốc hội trước thời hạn được tiến hành theo Sắc lệnh của Tổng thống. Đây cũng là kịch bản hiện thực vì quan điểm hai bên quá khác nhau. Mâu thuẫn càng bị đẩy lên khi Tổng thống V.Iusencô quyết định lùi ngày bầu cử thêm gần 1 tháng nữa. Điều đó chứng tỏ Tổng thống quyết không nhượng bộ, kiên quyết giải tán Quốc hội khóa V và tiến hành bầu Quốc hội trước thời hạn. Mặt khác, nhìn vào 15 yêu cầu của Tổng thống đối với Thủ tướng, nhiều đòi hỏi quả là quá khó nuốt đối với Thủ tướng như: Công nhận Sắc lệnh giải tán Quốc hội là hợp pháp; Dành cho Tổng thống quyền đề cử Thủ tướng, chứ không phải Liên minh; Cách chức Viện trưởng Công tố Tối cao; Thông qua luật tăng cường quyền hạn của Tổng thống...v. Nếu thực hiện những điều kiện của Tổng thống thì quyền hạn của Quốc hội và Chính phủ bị thu hẹp nghiêm trọng, trái với sửa đổi Hiến pháp giành được trong cuộc đấu tranh với lực lượng cách mạng Cam cuối năm 2004. Mặt khác, Liên minh Quốc hội và Chính phủ phải thừa nhận việc giải tán Quốc hội là đúng luật.

Nếu bầu cử Quốc hội được tiến hành, lực lượng chính trị có lợi nhất chính là Khối Timôscô và những đảng, khối chính trị không vượt được qua ngưỡng 3% trong cuộc tổng tuyển cử 26/3/2006. Bầu cử lại cũng là cơ hội lớn cho lực lượng cách mạng Cam, vốn bị chia rẽ và suy yếu trong bầu cử năm ngoái. Họ đang kêu gọi tập hợp nhằm hình thành một khối tranh cử thống nhất, quyết giành chiến thắng trong bầu cử lần này. Đối với Đảng Các khu vực, do uy tín tương đối cao, nên khả năng giành thắng lợi là rõ ràng. Song việc tập hợp lực lượng sau bầu cử để thành lập Liên minh đa số Quốc hội và lập Chính phủ sẽ phức tạp hơn nhiều đối với Đảng Các khu vực vì uy tín Đảng Xã hội thấp, khả năng không vào được Quốc hội rất lớn.

Theo thăm dò dư luận xã hội mới nhất do Viện nghiên cứu Mô hình chính trị, phối hợp với Trung tâm nghiên cứu Hình ảnh - Kiểm soát thì kết quả bầu cử sẽ như sau: Đảng Các khu vực của Thủ tướng Ianucôvich: 34%; Khối Imôscô: 23%; Đảng Liên minh nhân dân - Ucraina của chúng ta của Tổng thống V. Iusencô: 8,5%; Đảng Cộng sản: 4%; Khối tự vệ nhân dân Iuri Lusencô (Cựu Bộ trưởng Nội vụ): 30,5%⁸. Trong cuộc tổng tuyển cử 26/3/2006 kết quả như sau: Đảng Các khu vực: 32,14% (186 ghế); Khối Timôscô: 22,29% (129 ghế); Khối Ucraina của chúng ta: 13,95% (81 ghế); Đảng Xã hội: 5,69% (33 ghế) và

Đảng Cộng sản: 3,66% (21 ghế)⁹. Nếu kết quả như vậy thì đảng thất bại lớn nhất là Đảng Xã hội và Ucraina của chúng ta. Lực lượng mới hình thành của cựu Bộ trưởng Nội vụ Iu.Lusencô được lợi nhiều nhất. Ông ta vốn là đảng viên Đảng Xã hội, được Tổng thống V.Iusencô bổ nhiệm làm Bộ trưởng Nội vụ trong Chính phủ Timôscô, Chính phủ Iu.Ekhanurov và cả giai đoạn đầu của Chính phủ V.Ianucôvich nữa. Sau này ông gắn bó chặt chẽ với Tổng thống và Ucraina của chúng ta.

Kịch bản ba: Một triển vọng khác của sự phát triển của tình hình là sự kết hợp kịch bản một và kịch bản hai. Hai bên có đi đến thỏa hiệp với nhau nhiều vấn đề như đã nêu ở trên, song Tổng thống vẫn kiên quyết giải tán Quốc hội nhằm tạo cơ hội cho các lực lượng đối lập, thống nhất, tập hợp lực lượng trong một cuộc bầu cử mới, tạo cơ hội cho mình, phá thế bị đe dọa thu hẹp quyền lực. Tuy nhiên, ngày bầu cử Quốc hội cũng sẽ được hai bên thỏa hiệp, có thể vào cuối năm nay. Đây là kịch bản hiện thực hơn cả.

Kịch bản 4: Liệu có dẫn đến xung đột giữa hai phe hay không? Đây là vấn đề khó xảy ra bởi vì sẽ dẫn đến tình trạng căng thẳng, bất ổn định trong xã hội, ảnh hưởng đến tốc độ tăng trưởng kinh tế - xã hội. Ucraina đã rút được bài học trong vấn đề này: Năm 2004, GDP tăng 12,1%, song do hậu quả của cách mạng Cam nên 2005 GDP

⁸ Đảng Các khu vực, Khối bíust, Liên minh nhân dân, Ucraina của chúng ta, Đảng Cộng sản và Khối Tự vệ nhân dân vào được Quốc hội. <http://www.Podrobnosti.ua>, ngày 20/4/2007.

⁹ Vũ Dương Huân: *Khủng hoảng nghị viện sau bầu cử Quốc hội ở Ucraina và việc thành lập Chính phủ liên minh rộng rãi*. Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 6(71) 2006.

tụt xuống còn 2,7% và năm 2006 lại tăng lên 7,1%. Không lực lượng chính trị nào mong muốn kịch bản này. Mặt khác, đặc tính dân tộc người Ucraina (hài hòa, không muốn xung đột) và bối cảnh quốc tế không cho phép xung đột xảy ra ở Ucraina. Tuy nhiên không ít các nhà nghiên cứu chính trị vẫn cho rằng, kịch bản này vẫn có khả năng xảy ra, thậm chí là lớn¹⁰.

Tóm lại, Ucraina lại bùng nổ khủng hoảng chính trị. Đó là hiện tượng thường xuyên xảy ra ở đất nước này trong bối cảnh hiện nay. Không có khủng hoảng mới là không bình thường. Trong khủng hoảng chính trị lần này có những yếu tố khách quan, chủ quan, nguyên nhân trực tiếp và nguyên nhân sâu xa. Dù có bầu lại Quốc hội, tình hình Ucraina về trung hạn khó có ổn định cơ bản, mà chỉ có ổn định tương đối, bởi vì có những nhân tố như: Chưa hình thành các trung tâm quyền lực mạnh, chi phối chính trường. Hệ thống chính trị, luật pháp chưa hoàn thiện, môi trường địa chính trị v.v là những nhân tố không thể giải quyết trong một sớm, một chiều. Có nhiều kịch bản cho triển vọng tình hình Ucraina, song chắc chắn sẽ không bao giờ dẫn đến xung đột.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt:

1. Bình luận Nhân dân cuối tuần: *Khủng hoảng chính trị ở Ucraina*, số 15/5/2007.
2. Điền Tâm. *Tình hình chính trị Ucraina phức tạp*, Báo Nhân dân, ngày 29/3/2007.

3. Lâm Phương. *Ucraina lún sâu vào khủng hoảng*, Báo Hà Nội Mới, ngày 13/4/2007.

4. L.L.Q Ucraina. *Tổng thống và Thủ tướng vẫn ở thế đối đầu*, Báo Lao động, ngày 7/4/2007.

5. Vũ Dương Huân. *Lại bàn về cái cách chính trị ở Ucraina*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 2/2004.

6. Vũ Dương Huân. *Bầu cử Quốc hội ở Ucraina và triển vọng tình hình sau bầu cử*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 3(68)2006.

7. Vũ Dương Huân. *Khủng hoảng nghị viện sau bầu cử Quốc hội ở Ucraina và việc thành lập Chính phủ liên minh rộng rãi*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 6(71) 2006.

Tiếng Nga:

8. B.Kusoniruc. *Khủng hoảng chính trị và con đường khắc phục*, <http://www.pravda.com.ua>, 19/4/2007.

9. Daily Telegraph. Ianucovich. *Tôi ủng hộ chính sách thân phương Tây*, <http://www.podrobnosti.ua>, 23/4/2007.

10. X.Clemovich. *Những chỉ thị cho Ucraina*, <http://www.podrobnosti.ua>, 20/4/2007.

11. Nghị quyết Nghị viện Châu Âu, <http://www.pravda.com.ua>, 19/4/2007.

12. A. Xakhonô. *Cùng bầu cử - cái bẫy đối với Ianucovich*, <http://www.podrobnosti.ua>, 12/4/2007.

13. A. Xakhonô. *Luận tội Tổng thống không thể xảy ra*, <http://www.podrobnosti.ua>, 17/4/2007.

¹⁰ Đormitri Vudrin. *Cái xấu nhất còn ở phía trước*. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 3/5/2007.